

Logoterapie a náboženské hodnoty

Otázka pro debatu na začátek: Patří do psychoterapie náboženské hodnoty, nebo duchovní věci, obecně?

- Mým úkolem bude v tomto referátu poukázat na duchovní hloubku a duchovní východiska Franklovy logoterapie. Jeho pohled na smysl a zacílenost věcí, se domnívám, dosti podrobně vypovídá o jeho duchovních pokladech. Přesto víme, že musel vycházet z filozofie, protože nemůže před odbornými psychiatry, hovoří-li se o logoterapii jako psychoterapeutické metodě, skládat soukromé a osobní vyznání víry. (Srov. *Co v mých knihách není*. s. 43.) Avšak již ve svém mládí klade do filozofického světa dvě myšlenky, které jsou takovým východiskem pro jeho psychoterapeutickou metodu: “První myšlenkou je, že se vlastně na smysl života nesmíme ptát, neboť jsme to my sami, kdo je tázán: My jsme ti, kdo mají odpovědět na otázky, které nám klade život. A tyto otázky můžeme zodpovědět jen tím, že odpovídáme za své vezdejší bytí. Druhá základní myšlenka však vypovídá, že poslední smysl překračuje naše schopnosti chápání, musí je zkrátka překračovat, protože se jedná o vyšší smysl, jak jsem jej nazval, ne však ve významu něčeho nadsmyslového. V tento smysl můžeme jenom věřit. Ale také mu musíme věřit. I když jen nevědomě mu beztoho každý z nás už věří.” (*Co v mých knihách není*. s. 42.) To znamená, že všechno, co se člověku přihodí musí mít nějaký poslední smysl, nějaký vyšší smysl. Avšak tento smysl nemůžeme znát, v něj musíme věřit. (Srov. *Co v mých knihách není*. s. 43.)
- Ve své knize “Úvod do logoterapie”, která zahrnuje psychologické reflexe a sebereflexe z koncentračního tábora říká: “Otázku po smyslu života je třeba vidět zcela obráceně, než jak je obvykle kladena. Musíme učit sebe i zoufající, že vlastně nikdy nezáleží na tom, co očekáváme od života my, nýbrž co očekává život od nás. Filosoficky bychom mohli říci, že tu jde o jakýsi koperníkovský převrat v tom smyslu, že se již netážeme na smysl života, nýbrž každý den a každou hodinu zakoušíme výzvy a otázky života, na něž můžeme a máme správně odpovědět nikoli hloubáním a mluvením, nýbrž odpovědným jednáním. Život v posledku neznamena nic jiného, než právě odpovědnost za správnou životní odpověď na otázky, kladené nám životem v podobě úkolů, které máme splnit, v podobě požadavků hodiny, již máme lidsky čestně obstát.” (Úvod do logoterapie. s. 53.) Touto myšlenkou přichází s náboženskou hodnotou, která je spjata hluboce s jeho životem a jeho myšlením, že každý člověk je zodpovědný za svěřený čas, ať už je jakýkoliv. Tím je také každý úděl člověka jediněčný a neopakovatelný ve srovnání s biblickým chápáním lidské důstojnosti. V koncentračním táboře “už nám nešlo o otázku smyslu života v naivním

smyslu uskutečnění nějakého cíle tvůrčím jednáním. Nám šlo o smysl života v jeho celistvosti, která zahrnuje také bolest a smrt a které jsme potom právi jen tehdy, klademe-li si nejen otázku po smyslu „životu“, ale i utrpení a umírání. O tento smysl jsme zápasili!” (Úvod do logoterapie. s. 54.) Náboženství bylo v tomto ohledu velice přínosné tím, že “jím je otevřen ústup z hrozného okolního světa do říše duchovní svobody a vnitřního bohatství.” (Úvod do logoterapie. s. 29.) “ Jakmile a pokud vzkličí mezi vězni zájem náboženský, je nejrůznější. Nově přichází je často nikoli bez otřesu překvapen živostí a hloubkou náboženského citění v táboře. Nejsilnějším dojmem v tomto ohledu působí improvizované modlitby či bohoslužby, jak jsme je mohli prožívat v koutě jednoho táborového baráku, nebo v tmavém, zavřeném vagónu pro dobytek, v němž jsme byli po práci, unavení, hladoví a mrznoucí v promáčených hadrech, dopravováni ze vzdáleného pracoviště zpět do tábora.” (Úvod do logoterapie. s. 28.)

- *Dalším zniterněním života v koncentračním táboře je duchovní prožívání (až meditování) milované osoby. Často Frankla napadaly myšlenky na jeho ženu, se kterou se cítil být obzvláště spojen. Popisuje tento zážitek následovně: “ „Kdyby nás teď viděly naše ženy! Snad se jim v jejich táborech žije lépe. Snad netuší, jak se daří nám.” Tu před sebou vidím obraz své ženy. Zatímco klopýtáme kilometry daleko, brodíme se sněhem nebo uklouzáváme na zledovatělých místech, vzájemně se podpíráme a zvedáme a vlečeme dále, nepadne již ani slovo. Víme však, že každý myslí v tuto chvíli na svou ženu. Čas od času pohlédnu k nebi, tam kde blednou hvězdy, nebo tam, kde za černou stěnou mraků začínají ranní červánky. Ale můj duch je nyní plný postavy, kterou držím pevně v podivně živé představě, jakou jsem v normálním životě nikdy nepoznal. Hovořím se svou ženou. Slyším, jak odpovídá, vidím, jak se usmívá, vnímám její vyzývavý a povzbudivý pohled, zářící více, než slunce právě vycházející. Tu mnou proniká myšlenka, že poprvé ve svém životě zakouším pravdu, kterou mnozí myslitelé vytěžili ze svého života jako vrchol moudrosti, a mnozí básníci opěvali, že poslední a nejvyšší, k čemu se lidské bytí může povznést, je láska. Nyní chápu smysl toho, k čemu jako k poslednímu a nejvyššímu dospělo lidské myšlení, dychtění a víra: vykoupení tvorů láskou a v lásce! Chápu, že člověk, kterému v tomto světě nezbyvá již nic, může být šťasten alespoň ve chvílích, kdy je v nejhlubším nitru oddán obrazu milovaného člověka. Člověk v nejžalostnější vnější situaci, v níž se nemůže realizovat činem, a v níž jeho jediný výkon může záležet v pravém, nehrbícím se utrpení, nalezne naplnění svého bytí v kontemplaci svého vnitřního duchovního obrazu milovaného člověka. Poprvé ve svém životě jsem schopen pochopit výrok o andělech, kteří jsou blaženi v nekonečně milujícím zření věčné slávy.” (Úvod do logoterapie. s. 29 – 30.)*

- A jako další zniternění je prožívání umění a přírody. *“Síla takového zážitku může dát úplně zapomenout na okolní svět a děsivou situaci. Kdyby byl někdo z okolního světa viděl naše vytržením zářící obličej, když jsme jeli z Osvětimi do bavorského tábora, a vyhlíželi na salcburské hory, Jejichž vrcholy právě žhnuly ve večerních červácích, neuvěřil by, že patří lidem, kteří prakticky skoncovali se svým životem. Přesto (nebo právě proto?) jsme byli strženi léta pohřešovaným pohledem na přírodní krásu. Také při práci ten, či onen vězeň upozorní svého vedle se lopotícího kamaráda na nádherný obraz, naskýtající se pohledu třeba uprostřed bavorského lesa, kde se stavěla maskovaná zbrojní továrna, a mezi jehož vysokými stromy snad právě prosvítá slunce.”* (Úvod do logoterapie. s. 31.) *“ V posledním vzepření se bezútěšnosti smrti, která tě čeká, cítíš, jak tvůj duch proniká nad celý tento bezútěšný a nesmyslný svět a na tvé poslední otázky po posledním smyslu ti nakonec odkudsi jása vstříc vítězné „ano”.”* (Úvod do logoterapie. s. 31.)
- Na těchto životních situacích můžeme nahlédnout fakt, že Frankl byl vesměs člověkem duchovní hloubky vytříbené hrozným utrpením, které přinesl koncentrační tábor.

Otázka: *Domníváte se též, že lidské utrpení může člověka přivádět k náboženské zkušenosti nebo k Bohu, zvnitřnění života?*

Myslíte si také, že Frankl byl člověk duchovní hloubky?